

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет аграрного менеджменту
«05» червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДІЛОВА ЕТИКА ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
БІЗНЕСУ»**

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність D3 Менеджмент

Освітня програма «Менеджмент організацій і адміністрування»

Факультет аграрного менеджменту

Розробник: доцент кафедри менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського
кандидат економічних наук, доцент Гоголя Ольга Петрівна

Опис навчальної дисципліни «Ділова етика та соціальна відповідальність бізнесу»

Навчальна дисципліна «Ділова етика та соціальна відповідальність бізнесу» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми «Менеджмент організацій і адміністрування» для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D3 Менеджмент, що формує профіль майбутнього професіонала (менеджера) з новою філософією етичного, соціально відповідального мислення, що дозволить йому успішно працювати в умовах динамічного конкурентного середовища, приймати ефективні управлінські рішення з врахуванням етичних підходів. Завданнями навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами вищої освіти загальними теоретичними і прикладними аспектами ділової етики та соціальної відповідальності бізнесу, а саме: вивчення термінологічної бази з ділової етики та соціальної відповідальності бізнесу; обґрунтування ролі сучасного бізнесмена і менеджера в системі менеджменту організацій на засадах етики та соціальної відповідальності; вивчення принципів соціальної відповідальності бізнесу; формування вмінь щодо налагодження ділових стосунків у бізнес-середовищі та суспільстві в цілому; набуття практичного досвіду використання методичних підходів щодо забезпечення етичної поведінки, реалізації соціально відповідальних проєктів; засвоєння вмінь етичної ділової поведінки, оволодіння прийомами та нормами розв'язання практичних ситуацій, вирішення етичних проблем ділового життя, налагодження ділових стосунків з усіма стейкхолдерами; обґрунтування вибору форм і методів морального впливу на контрагентів, конкурентів та на підлеглих; вивчення форм психологічного контролювання та регулювання бізнесової діяльності; формування корпоративної етики, кодексу етичної поведінки бізнесмена, підприємця, менеджера.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, ступінь вищої освіти		
Ступінь вищої освіти	магістр	
Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право	
Спеціальність	D3 Менеджмент	
Освітня програма	Менеджмент організацій і адміністрування	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	30 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	8 год.
Лабораторні заняття	- год.	- год.
Самостійна робота	105 год.	138 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	3 год.	-

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни - є формування у майбутніх фахівців сучасного управлінського мислення й системи спеціальних знань у сфері ділової етики та соціальної відповідальності бізнесу, що дозволяють успішно адаптуватися до середовища під час навчання, на робочому місці, у різних колективах, а також у процесі керівництва людьми; набуття відповідних професійних компетенцій для формування та реалізації соціально відповідальної поведінки на засадах етичних норм, створення цілісної системи соціально-етичного управління бізнес-процесами в організації.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначеності умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність до спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.

СК 9. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність.

ПРН 7. Організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті.

ПРН 9. Вміти спілкуватись в професійних і наукових колах державною та іноземною мовами.

ПРН 12. Вміти делегувати повноваження та керівництво організацією (підрозділом).

**2. Програма та структура навчальної дисципліни
«Ділова етика та соціальна відповідальність бізнесу»**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	тижні	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			л	п	с.р.		л	п	с.р.
Модуль 1. <i>Теоретичні основи ділової етики. Механізми впливу етики бізнесу на діяльність організаційних формувань</i>									
Тема 1. Теоретичні аспекти ділової етики та її роль в управлінні. Етичні проблеми сучасного бізнесу	1-2		4	2	50		1		68
Тема 2. Корпоративна етика і культура. Етика відносин із зовнішніми діловими партнерами	3, 4		2	2			1	1	
Тема 3. Етика бізнесу в організації. Імідж ділової людини	4-6		4	2				1	
Тема 4. Етичні норми ділового спілкування	6, 7		2	1				1	
Тема 5. Академічна доброчесність як прояв ділової етики	7, 8		2	1				1	
Разом за модулем 1		72	14	8	50	74	2	4	68
Модуль 2. <i>Соціальна відповідальність в системі менеджменту</i>									
Тема 6. Концептуальні основи розвитку соціальної відповідальності	8, 9		2	2	55		1	1	70
Тема 7. Ініціативи соціальної відповідальності бізнесу в Україні	9, 10		2	1				1	
Тема 8. Соціальна відповідальність в системі менеджменту. Формування відносин з працівниками на засадах КСВ	10, 11		4	1			1		
Тема 9. Стратегія соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі	12, 13		4	1				1	
Тема 10. Оцінка результативності корпоративної соціальної відповідальності	13, 14		2	1				1	
Тема 11. Соціальна відповідальність людини і держави	15		2	1					
Разом за модулем 2		78	16	7	55	76	2	4	70
Усього годин		150	30	15	105	150	4	8	138

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретичні аспекти ділової етики та її роль в управлінні. Етичні проблеми сучасного бізнесу	4
2	Тема 2. Корпоративна етика і культура. Етика відносин із зовнішніми діловими партнерами	2
3	Тема 3. Етика бізнесу в організації. Імідж ділової людини	4
4	Тема 4. Етичні норми ділового спілкування	2
5	Тема 5. Академічна доброчесність як прояв ділової етики	2
6	Тема 6. Концептуальні основи розвитку соціальної відповідальності	2
7	Тема 7. Ініціативи соціальної відповідальності бізнесу в Україні	2
8	Тема 8. Соціальна відповідальність в системі менеджменту. Формування відносин з працівниками на засадах КСВ	4
9	Тема 9. Стратегія соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі	4
10	Тема 10. Оцінка результативності корпоративної соціальної відповідальності	2
11	Тема 11. Соціальна відповідальність людини і держави	2
	Разом	30

4. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практичне заняття 1. Теоретичні аспекти ділової етики та її роль в управлінні. Етичні проблеми сучасного бізнесу	2
2	Практичне заняття 2. Корпоративна етика і культура. Етика відносин із зовнішніми діловими партнерами	2
3	Практичне заняття 3. Етика бізнесу в організації. Імідж ділової людини	4
4	Семінарське заняття 1. Етичні норми ділового спілкування	2
5	Семінарське заняття 2. Академічна доброчесність як прояв ділової етики	4
6	Семінарське заняття 3. Концептуальні основи розвитку соціальної відповідальності	2
7	Практичне заняття 4. Ініціативи соціальної відповідальності бізнесу в Україні	2
8	Практичне заняття 5. Соціальна відповідальність в системі менеджменту. Формування відносин з працівниками на засадах КСВ	4
9	Практичне заняття 6. Стратегія соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі	2
10	Практичне заняття 7. Оцінка результативності корпоративної соціальної відповідальності	4
11	Семінарське заняття 4. Соціальна відповідальність людини і держави	2
	Разом	30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Самостійна робота 1	50
2	Самостійна робота 2	55
	Разом	105

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист практичних робіт.

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод проєктного навчання;
- метод перевернутого класу, змішаного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму
- метод гейміфікованого навчання.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Процес управління бізнесом: системний підхід		
Практичне заняття 1. Теоретичні аспекти ділової етики та її роль в управлінні. Етичні проблеми сучасного бізнесу	ПРН 6, 7, 9, 12 Розуміти моральні засади людських відносин, закономірності розвитку, структури та взаємозв'язку явищ і процесів бізнесу з точки зору етики; принципи застосування етичних норм у бізнесі; предмет ділової етики, її значення та основні поняття. Розуміти та визначати основні проблеми й завдання ділової етики; види та соціальні наслідки порушення етики бізнесу. Розуміти етичні проблеми інтелектуальної власності; значення корпоративної культури, її видів, форм, структури, як основи ефективного етичного управління; роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань; роль і вплив ділового іміджу на результативність управлінської діяльності; зміст неетичної поведінки керівника та її наслідки. Знати сутність етики як регулятора людської поведінки; форми впровадження ділової етики; основні етичні норми та	10
Практичне заняття 2. Корпоративна етика і культура. Етика відносин із зовнішніми діловими партнерами		10
Практичне заняття 3. Етика бізнесу в організації. Імідж ділової людини		10
Семінарське заняття 1. Етичні норми ділового спілкування		10
Семінарське заняття 2. Академічна доброчесність як прояв ділової етики		10
Самостійна робота 1		20

	особливості щодо міжнародних ділових стосунків. Знати етичні норми і правила, використовувати їх в управлінській сфері; суть ділового спілкування, форми та засоби. Знати суть академічної доброчесності згідно Закону України «Про вищу освіту» та її складові; суть та призначення Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). Вміти аналізувати й оцінювати діяльність підприємств як етичних і соціально-відповідальних суб'єктів; формувати уявлення щодо зміни форм етики на сучасному етапі розвитку суспільства. Вміти виявляти суть порушення етики бізнесу в контексті глобальних проблем сучасності; застосовувати принципи сучасної етики у практичній діяльності. Вміти формувати систему налагодження ділових комунікацій в організації та з контрагентами, конкурентами і суспільством у цілому; розробляти нетрадиційні підходи до встановлення зв'язків з бізнес-середовищем. Вміти застосовувати методи морального впливу керівника на працівників організації враховуючи мотиви і цінності людини; вирішувати та попереджувати конфлікти в колективі на засадах етики і відповідальності; використовувати принципи суперечок та полеміки, дотримуватися комунікативних правил. Вміти використовувати інструменти попередження та протидії академічній нечесності.	
Модульна контрольна робота 1		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Система забезпечення функціонування бізнесу		
Семінарське заняття 3. Концептуальні основи розвитку соціальної відповідальності	ПРН 6, 7, 12 Знати суть та значення соціальної відповідальності, чинники внутрішнього і зовнішнього середовища соціальної відповідальності; етапи розвитку соціальної відповідальності в міжнародному і українському контекстах. Знати механізм забезпечення впровадження ініціатив КСВ у бізнес-середовищі. Знати основні функції, кваліфікаційні вимоги, типові обов'язки, професійні стандарти менеджера з КСВ у компаніях; нормативні документи у сфері праці. Знати принципи чесної конкуренції,	5
Практичне заняття 4. Ініціативи соціальної відповідальності бізнесу в Україні		10
Практичне заняття 5. Соціальна відповідальність в системі менеджменту. Формування відносин з працівниками на засадах КСВ		10
Практичне заняття 6. Стратегія соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі		10
Практичне заняття 7. Оцінка		10

результативності корпоративної соціальної відповідальності	етичної поведінки компаній щодо партнерів та соціально відповідального маркетингу; розуміти екологічні аспекти соціальної відповідальності, стандарти екологічного менеджменту (ISO 14001, 14000); міжнародні ініціативи та законодавство України у сфері захисту прав споживачів; методи та процедури оцінювання ефективності програм КСВ; зміст, структуру і вимоги міжнародних стандартів звітності, особливості соціальної звітності в Україні. Знати показники для розрахунку Індексу з КСВ; форми, методи та інструменти державного впливу на становлення та сприяння розвитку КСВ бізнесу в Україні. Розуміти моделі соціальної відповідальності та вміти їх аналізувати, обґрунтовувати переваги та недоліки соціальної відповідальності. Розуміти значення СВ для удосконалення ефективного розвитку бізнесу та подолання ризиків; процес впровадження соціальної відповідальності у практики і процедури організації; суть соціального діалогу. Вміти формувати організаційні структури з врахуванням підрозділів відповідальних за КСВ; виявляти загрози та шляхи мінімізації ризиків КСВ; аналізувати та оцінювати кращі трудові практики та показники внутрішньої КСВ. Вміти ідентифікувати, аналізувати і ранжувати очікування зацікавлених сторін організації з позицій концепції соціальної відповідальності спираючись на стандарти МОП, Європейського Союзу і національного законодавства забезпечуючи дотримання принципів Глобального договору. Вміти аналізувати соціальну звітність організації і готувати необхідну інформацію для її формування.	
Семінарське заняття 4. Соціальна відповідальність людини і держави		5
Самостійна робота 2		20
Модульна контрольна робота 2		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно

74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний)
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Самостійні роботи у вигляді доповідей, презентацій повинні мати коректні текстові посилання на використані інформаційні джерела
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально в дистанційному режимі (у онлайн формі за погодженням із деканом факультету і лектором курсу)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- Електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Ділова етика та соціальна відповідальність бізнесу» (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1274>).
- Менеджмент: навчальний посібник / Балановська Т. І., Гоголю О. П., Троян А. В., Сотник В. В. Вид. 2-ге, переробл. і доп. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2024. 606 с. URL: <http://dspace.nubip.edu.ua/handle/123456789/9827>
- Управління бізнесом: навчальний посібник / Т.І. Балановська, А. В. Троян, О. М. Гавриш, В. В. Восколупов. Вид. 2-ге, переробл. і доп. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2024. 303 с. URL: <http://dspace.nubip.edu.ua/handle/123456789/9825>

10. Рекомендовані джерела інформації

- Ареф'єва О., Коваленко Н. Стратегічні орієнтири соціально-відповідального бізнесу в умовах зеленої економіки. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія «Економіка». 2022. Випуск 14(28). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/482>
- Балановська Т. І., Гоголю О. П., Кубіцький С. О., Михайліченко М. В., Троян А. В. Управління організацією: навчальний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2021. 464 с. URL: <http://dspace.nubip.edu.ua/handle/123456789/7902>
- Балджи М. Д. Етика бізнесу: навчальний посібник. К. : ФОП Гуляєва В. М., 2021. 332 с.
- Беліченко А. Г., Воронкова В. Г., Мельник В. В. Етика ділового спілкування: навчальний посібник. Київ: Магнолія 2006, 2024. 312 с.

5. Близнюк Т. П., Майстренко О. В., Андрійченко Ж. О. Бізнес-етика та ділові комунікації в контексті теорії поколінь. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. №1 (77). С. 44-50. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27653>
6. Букреева Д. С., Денисенко К. В. Соціальна відповідальність бізнесу як основа забезпечення ділової активності підприємств: євроінтеграційний аспект. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 38. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-52>
7. Гудзь О. Є., Петькун С. М. Соціальна відповідальність бізнесу в цифровій державі: нові ціннісні орієнтири в поствоєнних умовах. *Наукові перспективи*. 2023. №7(37). С. 140-153. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)-140-153](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37)-140-153)
8. Гусева О. Ю., Воскобоева О. В., Хлевицька Т. Б. Соціальна відповідальність бізнесу: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. 222 с.
9. Добрава Н. В., Осипова М. М. Основи бізнесу: навчальний посібник. Одеса: Бондаренко М. О., 2018. 305 с.
10. Залізний В. П., Сафонік Н. П., Кая А. С. Розвиток концепції корпоративної соціальної відповідальності у сфері вітчизняного та міжнародного бізнесу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. Випуск № 6(86). С. 80-86. URL: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-6-16>
11. Етика бізнесу : навчальний посібник / за заг. редакцією канд. філос. н., доц. М. В. Сінельнікової. Львів : «Новий Світ-2000», 2025. 251 с.
12. Етика професійного і ділового спілкування: навчально- методичний посібник: Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2022. 228 с.
13. Кицюк І. В. Корпоративна соціальна відповідальність та конкурентні переваги бізнесу в глобальному економічному середовищі. *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони»*. Серія: Економіка та підприємництво. № 2 (113). Класичний приватний університет, 2020. С. 15-20.
14. Корпоративна соціальна відповідальність: Конспект лекцій [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студентів спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійної програми «Промисловий маркетинг»; укладач: М. О. Чупріна. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2023. 138 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/0083f4a7-2adf-464f-9bc8-557f609fa11d/content>
15. Кузьмін О. Є., Станасюк Н. С., Уголькова О. З. Соціальна відповідальність бізнесу: поняття, типологія та чинники формування. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2021. № 2(6). С. 56-64.
16. Маслак О. І., Варужан П., Яковенко Я. Ю., Ліга Д. Л., Уманська К. О. Місце соціальної відповідальності у забезпеченні конкурентної позиції банків: зарубіжний досвід. Стратегічно-інноваційний розвиток суб'єктів економічної системи в умовах глобалізації: зб. тез V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Кременчук, 6-8 листопада 2020 року). Кременчук, КрНУ, 2020. С. 127-130

17. Модель КСВ для компаній під час війни. URL: <https://csr-ukraine.org/news/model-ksv-dlyakompaniy-pid-chas-viyni/>
18. Остапчук Т. П., Бірюченко С. Ю. Управління внутрішньою соціальною відповідальністю підприємства: суть та ефективність реалізації. *Бізнес Інформ*. 2020. №5. С. 458-465. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-465-471>
19. Прохорова В., Мушнікова С. Корпоративна культура як домінантна складова інноваційного розвитку підприємств в умовах макроекономічної нестабільності. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія «Економіка». 2023. Випуск 16(32). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-16\(32\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0654-16(32)-07)
20. Романюк М. Д., Романюк Т. М. Соціальна відповідальність в Україні: суспільні та корпоративні аспекти. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. Вип 19. Т.2. С. 271-279. URL: <https://doaj.org/article/22302bbb9b72454db8967eebdacef3ce>
21. Тарасевич В. М., Золотарьова О. В. та ін. Соціальна відповідальність: підручник. За наук. ред. д-ра екон. наук В. М. Тарасевича, канд. екон. наук О. В. Золотарьової. Дніпро: ПБП «Економіка», 2019. 204 с.
22. Центр Розвиток корпоративної соціальної відповідальності: сайт. URL : <http://csr-ukraine.org>
23. ESG для всіх : як бізнесу перейти на бік сталого розвитку. Дія. Бізнес. URL : <https://business.diia.gov.ua/en/cases/sistematizacia-biznes-procesiv/esg-dla-vsihnnaviso-ta-ak-biznesu-perejti-na-bik-stalogo-rozvitku>